

I. Oznaka obdobja

REALIZEM

(1881 - 1899)

REALIZEM (lat. res = stvar, reč) je umetnostna in slovstvena smer v 19. stoletju (po romantiki), ki hoče čimbolj zvesto predstaviti resničnost, vsakdanje življenje, naravno okolje, družbene razmere; zunanjo stvarnost pozorno opazuje in podrobneje opisuje, poudarja vzročno-posledične zveze, v družbi in naravi ne želi predstaviti izjemnega, nevsakdanjega, marveč običajno, vsakdanje, povprečno, tipično. Realizem prikazuje družbena razmerja, ukvarja se z vprašanji odnosa med družbenimi sloji (revni - bogati), z razzlojevanjem zlasti kmečkenga stanu, z moralno skrhanostjo meščanske družbe itd.

RUSKI REALIZEM

V tem obdobju njihova književnost doseže svetovno slavo. V Rusiji se še vedno kažejo lastnosti fevdalizma, ki ga odpravijo šele leta 1860. Prebivalci živijo v veliki bedi. Z uvajanjem kapitalizma pa se to samo še stopnjuje, zakaj ljudje so neuki, neizobraženi, brezpravni... Car in plemstvo se boji prevratov, kajti edino književnost lahko podaja sliko družbe, zato so njen razvoj onemogočali. Ustvarjalci so pretežno plemiči, zato je imela književnost vidno družbeno vlogo. Rusi prikazujejo v svojih delih uradniške, plemiške in kmetske sloje. Ruski realizem ni brezoseben, ampak prizadet in jasno izraža stališča o moralnih vprašanjih. Pisci sprožajo verska vprašanja in iščejo odgovore.

Pisci v ruskem realizmu:

- **Lev Nikolajevič TOLSTOJ** (*trilogija Otroška leta, Deška leta, Mladostna leta; Vojna in mir; Ana Karenina; Vstajenje; Moč teme; Živi mrtvec*)

- **Fjodor Mihajlovič DOSTOJEVSKI** (*Bedni ljudje; Dvojnik; Bele noči; Mali junak; Ponižani in razzžaljeni; Zapiski iz mrtvega doma; Zločin in kazen; Igralec; Idiot; Besi; Mladenič; Bratje Karamazovi; Dnevnik pisatelja*)

- **Ivan Sergejevič TURGENJEV** (*Plemiško gnezdo; Rudin; Dim; Na predvečer; Očetje in sinovi; Novina; Lovčevi zapiski; Pomladne vode; Mesec dni; Vravec; Siromak*)

II. Življenje in osebnost

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOLJ

(1809 - 1852)

Na meji med romantiko in realizmom stoji pisatelj, ki se je rodil leta 1809 pri Poltavi v Ukrajini v obubožani plemiški družini. Študiral je v Peterburgu, bil nato državni uradnik in pozneje profesor zgodovine na peterburški univerzi. Kasneje se je posvetil izključno književnemu ustvarjanju. Veliko je tudi potoval v tujino in nekaj časa živel v zahodni Evropi, zlasti v Rimu; obiskal je tudi Jeruzalem. Proti koncu življenja je zapadel v verske krize in v duševno bolezen. Umrli je leta 1852.

Prvič se pojavi v listu Domovinski zapiski z romantično-folklornimi črticami in pri priči osvoji bralce in literarno kritiko. Naslednje povesti so trpkejše, vendar bolj življenjske, romantične edino v fantastični sprijaznitvi z usodo in odsev vsakdanjosti; iz tega časa je tudi *Taras Buljba*, delo, v katerem je avtorja prevzelo svobodoljubje, častiljubje in rodoljubnost njegovih kozaških prednikov. Velikansko prizorišče veleposestniške Rusije je oživil z galerijo neprekosljivo karakteriziranih likov v romanu *Mrtve duše* (s sodobnega stališča je prikazal podeželske plemiče, ki so v svoji pohlepnosti in zaostalosti že kar groteskno čudaški) in v komediji *Revizor* (predstavil je provincijsko birokracijo, njeno koristoljubnost, pokvarjenost in brezobzirnost, s katero ohranja in krepi svoj položaj). Pozneje se je, skorajda prestrašen zaradi grozot, ki jih je pokazal v svojih delih, začel kesati pred samim seboj in družbo in je napisal knjigo *Izbrana mesta iz dopisovanja s prijatelji*. Zaman je poskušal mračno podobo Rusije narediti svetlejšo in ustvariti pozitivne junake. Roko odrešitve mu je podal Belinski v znamenitem pismu in ga skušal zadržati, da se ne bi zadušil v lastnem obupu, vendar zaman. Nekaj dni pred smrtjo je Gogolj uničil rokopis drugega zvezka *Mrtvih duš*.

Gogoljevo delo je odločilno vplivalo na razvoj ruske umetniške proze. Njegova dela so primer grotesknega realizma, kar pomeni, da se v njih realizem meša z grotesko. Obenem je bil Gogolj prvi, ki je oris sodobne stvarnosti povezal z moralnimi, kritičnimi in duhovnimi cilji. Njegova dela pripadajo vsem dobam, in vsem literarnim smerem, kot vsa dela neminljive vrednosti.

Pomembnejša dela:

- *Večeri na pristavi blizu Dikanjke*
- *Nevski prospekt*
- *Dnevnik blazneža*
- *Mirgorod*
- *Ženitev*
- *Taras Buljba*
- *Nos*
- *Kvartopirci*

- Mrtve duše
- Revizor
- Izbrana mesta iz dopisovanja s prijatelji

III. Obnova besedila

PLAŠČ

Glava oseba je Akakij Akakijevič Bašmačkin - Copatar, ki je uradnik devetega razreda, torej ni izrazit predstavnik najrevnejšega uradniškega razreda. V uradu ne uživa nobenega spoštovanja. Je tarča posmeha in odkritih porogljivih pripomb in je predstavnik tipa ljudi, ki "služijo z ljubeznijo".

Akakijeva obleka potrjuje njegovo revščino, saj je imel zanemarjeno uniformo in preluknjan plašč. Njegov največji sovražnik pa je bila zima, ki ji ni bil kos tanek letni plašč. Akakij si je močno želel pokrpati plašč, zato ga je odnesel h krojaču Petroviču v upanju, da mu bo "mojster" izpolnil željo in zakrpal luknje. Petrovič tega ni mogel narediti, zaradi slabe kvalitete blaga. Tudi po dolgem moledovanju ni uslišal Akakija. Predlagal mu je, naj si raje kupi nov plašč. Akakiju se je ta misel sprva zdela nemogoča, saj ni imel toliko denarja, da bi si ga lahko privoščil. Akakij je srečo pri mojstru poizkusil tudi naslednjo nedeljo, a odgovor je bil isti. Končno se je odločil in po dveh, treh mesecih stradanja je zbral 80 rubljev in tako dobil najlepše darilo v življenju.

Akakij je bil zelo vesel plašča, bili pa so ga veseli tudi uradniki. Eden izmed uradnikov jih je zaradi tega veselega dogodka povabil na čaj in vztrajal, da pride tudi Akakij. Akakij je povabilo sprejel, vendar ko se je vračal domov, so mu plašč ukradli.

Tako je najbolj srečen človek na svetu v
hipu postal najbolj nesrečen.

Akakij je nato odšel h komisionarju in ga prosil, da bi posredoval pri iskanju plašča. Komisionar mu je svetoval, da naj obišče generala. Akakij je res odšel k njemu v upanju, da bo general s svojo močjo skušal dobiti plašč nazaj. Vendar se je generalu prošnja zdela predomača, zato ga ni uslišal in Akakij je skrušen odšel domov. Drugi dan ga je začela tresti mrzlica, nazadnje pa je za vedno zatisnil oči.

Po Akakijevi smrti se je po Petrogradu širil glas, da pri Kalinkinovem mostu mrlič, v podobi uradnika, išče svoj plašč. Neki uradnik je mrtveca videl na lastne oči in v njem prepoznal Akakija. Čez nekaj dni je šel čez ta most tudi general in kakor vsi drugi je tudi on ostal brez plašča. Ta plašč pa je verjetno, zaradi maščevanja, iskal Akakij, saj po tem dogodku za mrtveca v uradnikovi podobi niso nikoli več slišali.

SESTAVA PLAŠČA

ZUNANJA ZGRADBA

Plašč je novela, saj je krajši spis v prozi, ki obravnava v pripovedi zanimive in izredne dogodke. Novela je namenjena izbražencem, teži pa za psihološko poglobitvijo dejanja in označitvijo junaka, ne pa za nizanjem zunanjih dogodkov. Pri noveli razpleta ne moremo predvidevati, spoznamo ga šele na koncu. Slog je izbran in skrbno izdelan.

GROTESKA

V književnosti z grotesko označujemo dela, ki kažejo realnost s pomočjo nenavadnih, popačenih likov, ta popačenost je posledica pretiranosti posameznih potez pojava, s tem pa opozarja na globlji smisel. Razvila se je zlasti v romantiki, v moderni književnosti pa služi groteska kot izraz na doživetje absurdne stvarnosti.

Posebej značilno je pretirano karikiranje, združevanje komaj združljivega v nerazumne, polbrazne, skrivnostne sestave. Označili bi jo lahko s pridevniki: čuden, nenavaden, nenaraven, spačen, fantastično izmaličen, grozljivo smešen...

IDEJA ZA PISANJE

Gogolj je zamisel za Plašč dobil že leta 1841, izšla pa je leto dni kasneje. Za oblikovanje zgodbe se je opiral na preproste anekdote, ki so mu jih povedali prijatelji. Tudi Plašč je nastal na osnovi anekdote, resnične zgodbe o revnem uradniku, strastnem lovcu, ki jo je pisatelj slišal v prijateljski družbi. Ta uradnik se je leta odrekal vsemu, da je na koncu lahko kupil lovsko puško. Ko pa je z novo puško odrinil v finski zaliv, ni zaradi občutja popolne sreče niti opazil, da mu je puška padla v vodo. Izguba orožja je bila izguba vseh idealov in volje do življenja. Bil je tako prizadet, da je obležal v postelji. Rešili so ga prijatelji iz pisarne, ki so mu s prostovoljnimi prispevki kupili novo puško.

Anekdoto je pisatelj predelal in z vključevanjem svojih izkušenj (Gogolj je izkusil uradniško življenje na svoji koži, čutil je ledeni petrogradski veter in tudi vso zimo je hodil v letnem plašču, da bi prihranil) je nastala novela, ena najbolj znanih v svetovni književnosti.

IV. Oznaka osebe

Akakij je preprost, reven in ubog človek. Preprost, reven in ubog tudi s svojim imenom, ki mu je asonanca vzela vsak smisel in pomen, ga razosebila in ga pripeljala do absurda, reven in ubog s svojim likom, delom in razumom. Je človek brez hrabrosti, poguma in smisla za duhovne vrednote. Ima zelo ozkega duha in je človek majhnih sposobnosti, zato je njegov osnovni problem komunikacija. Akakijeva revščina je obojestranska, finančna in duhovna, vendar je duhovna gotovo bistvena. Svoj novi plašč nosi kot novi, drugačni okvir svoje vesti. Njegova kvalitetno nova zunanost spremeni tudi njega samega.

Akakija obkrožajo brezsrčni, egoistični ljudje, ki nimajo nobenega sočutja zanj. Avtor ga prikazuje s pridihom humorja, nikoli pa se iz njega ne norčuje. Tak je bil tudi njegov pogled na življenje. Gogolj je tudi veliko bolj ostro obračunal z značajem ljudi, kot pa z njihovim socialnim stanjem. Plaščeva osnovna vrednost je v tem, da v njej srečamo Akakija takega kot je - preprostega, revnega in ubogega.

V. Moje mnenje

Knjiga mi je bila zelo zanimiva, saj je glavna oseba prikazana takšna, kot je, brez olepšav in lastnosti, ki jih nima. Zanimiva tudi zato, ker se v nji prepleta veliko različnih motivov, ki so pri ljudeh v današnjem času zelo pogosti. Ti motivi so zamehovanje, maščevanje, zaničevanje... Pri Akakiju pa se kaže motiv obsedenosti s plaščem in duševne, kot tudi umske zaostalosti. Moti me samo to, da se je bolj kot svoje umske revščine zavedal pomanjkanja plašča.

“Akakij je čudaška, življenjsko prizadeta in v primerjavi z “normalnimi” ljudmi deformirana, pa tudi socialno nepomembna osebnost. Kljub temu je moralno vrednejši - je žrtev drugih, njihove življenjske brezobirnosti, pa tudi žrtev sistema, v katerem živijo “normalni” ljudje. Šele ob njem se ljudje zavejo svoje nemoralnosti.”

To sem sicer prepisala, vendar se povsem strinjam s tem. V tem odstavku mi je všeč, da je “normalni” pisano v narekovajih. Kdo sploh določa normalnost? Kako lahko rečemo, da so bil uradniki in ljudje, ki so Akakija obkrožali normalni? Meni se je zdel Akakij veliko bolj, saj ni nikogar zaničeval, zasmehoval, vendar pa je živel v svojem svetu. V svetu, ki pravzaprav ni bil resničen. Ampak, jaz to ne štejem k nenormalnosti. Akakij je res povsod videl svoje lepo izpisane vrste in za nas majhna stvar, mu je naredila - za nekaj časa - največjo radost v življenju. Vendar, prav ta stvar, ki mu je prinesla takšno radost, ga je tudi pogubila. Tu se lahko čuti, kako usoda prepleta poti življenja. Pri njegovem pogubljenju pa je prisoten general, ki je kakor veliko današnjih ljudi mislil, da sedaj ko ima bolj visok položaj, se more tudi obnašati povsem drugače. Ljudje ne bi smeli misliti, da položaj v družbi določa obnašanje. Pravim vam, bodite to kar ste, saj boste le brez sprenevedanja dosegli veliko v življenju in vas bodo ljudje imeli radi.

Kot sem že rekla mi je bila knjiga všeč, ker se lahko iz nje tudi nekaj naučimo in mislim, da jo bom spet prebrala, ko me bo (poleg vsega kar imam) obšel občutek pomanjkanja.